DOI: [10.32702/2307-2105-2020.3.84](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.84)

УДК 502.52 : 332.3 : 631.11

*І. П. Купріяничук,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри управління земельними ресурсами,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

*I. Kupriianchuk
Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Land Resources Management,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC SUPPORT OF ECOLOGICALLY SAFE AGRICULTURAL LAND USE

З огляду на дві парадигми екологічної безпеки, а також виходячи із специфічних особливостей сільськогосподарської галузі, запропоновано розуміння її сутності в аграрному секторі як стану агроєкосистем, за якого забезпечується запобігання виникненню небезпеки для здоров'я людей та деградації природних ресурсів і біорізноманіття від можливого негативного впливу екодеструктивних чинників на навколишнє природне середовище, а також стійкість до екологічних загроз та ризиків.

З метою організації екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань, які демонструють ознаки складних систем обов'язковою умовою є врахування екологічних небезпек (загроз, ризиків) та формування заходів протидії їм при організації використання, охорони та відтворення земель в сільському господарстві. Зважаючи на це, запропоновано методологію організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування базувати на системному підході та принципах об'єктно-орієнтованого моделювання, тобто розглядати цей процес на основі окремих взаємопов'язаних «модулів». Враховуючи, що проблема організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування передбачає застосування міждисциплінарних підходів до проведення досліджень, визначено універсальний методологічний базис для організації цього процесу, виходячи з основних концептуальних засад. Зокрема, завдяки застосуванню методів моделювання зручно вивчати не безпосередньо об'єкт дослідження, а уже відповідну модель, що певною мірою відображає усі необхідні елементи та нюанси самого об'єкта. Важливим елементом, що базується на концептуальних засадах є обґрунтований методичний інструментарій функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування. З метою формування законодавчих, фінансово-економічних, організаційно-управлінських, техніко-технологічних і інших умов, орієнтованих на ґрунтовне відтворення та поліпшення якісних характеристик

земельних угідь, забезпечення екологобезпечних умов у процесі господарювання, відповідний оціночно-організаційний інструментарій землекористування повинен передбачати існування причинно-наслідкових взаємозв'язків еколого-економічних складових у ході організації використання земель у сільськогосподарській сфері.

Taking into account two paradigms of environmental safety, as well as based on the specific features of the agricultural sector, an understanding of its essence in the agricultural sector is proposed. This understanding provides for environmental safety as a state of agroecosystems, which ensures the prevention of danger to human health, degradation of natural resources and biodiversity from the possible negative impact of eco-destructive factors on the environment, as well as resistance to environmental threats and risks.

In order to organize environmentally friendly agricultural land tenure and land use, which show signs of complex systems, a prerequisite is to take into account environmental hazards (threats, risks) and formulate countermeasures when organizing the use, protection and reproduction of land in agriculture. In this regard, it is proposed to base the methodology of organizational and economic support for ecologically safe agricultural land use on a systematic approach and the principles of object-oriented modeling, that is, to consider this process on the basis of separate interconnected "modules".

Considering that the problem of organizational and economic support for ecologically safe agricultural land use involves the use of interdisciplinary approaches to research, a universal methodological basis for organizing this process has been determined, based on the main conceptual foundations. In particular, thanks to the use of modeling methods, it is convenient to study not the object of research itself, but already a suitable model, which to a certain extent reflects all the necessary elements and nuances of the object itself. An important element, which is based on conceptual foundations, is a substantiated methodological toolkit for the functioning of the organizational and economic mechanism for ensuring ecologically safe agricultural land use. In order to form legislative, financial and economic, organizational and managerial, technical, technological and other conditions focused on the thorough reproduction and improvement of the quality characteristics of land, as well as ensuring environmentally friendly conditions in the process of management, the corresponding assessment and organizational tools for land use should provide for the existence of a causal - investigative relationships of ecological and economic components in the course of organizing land use in the agricultural sector.

Ключові слова: *теорія, методологія, агроєкосистема, екологобезпечне землекористування, система, загроза, ризик.*

Keywords: *theory, methodology, agroecosystem, environmentally friendly land use, system, threat, risk.*

Постановка проблеми. За нинішніх реалій розвитку економічних відносин, що відзначаються трансформацією соціально-економічних зв'язків, інституту права власності, виробничих структур, виняткової уваги потребує подальше поліпшення відносин у сфері землекористування. При цьому використання земельних ресурсів як основного засобу аграрного виробництва та розміщення продуктивних сил сільських територій має базуватись на формальних інститутах та регламентувати земельні відносини в правах суб'єкта господарювання володіти, користуватися і розпоряджатися землею, а також його обов'язках забезпечувати охорону та відтворення земель, збереження їх родючості, дотримуватися екологічних норм і стандартів в сфері аграрного землекористування. Тому аграрна політика повинна формуватися з урахуванням вимог щодо екологобезпечного використання земель сільськогосподарського призначення, відтворення родючості ґрунтів, запобігання їх деградації та погіршення якісних характеристик. Однак, нині у процесі використання сільськогосподарських земель часто не приймаються до уваги потенційні можливості, продуктивність і екологічні обмеження використання земельних ресурсів, а також їх просторову різноманітність. З огляду на це, необхідним є подальше вдосконалення теоретико-методологічних засад формування екологобезпечних аграрних землекористувань і землеволодінь через ефективне функціонування системи ідентифікації екологічних загроз й організаційно-економічного механізму забезпечення цього процесу.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання. Напрями розв'язання екологічних проблем використання земель сільськогосподарського призначення розглянуто в роботах З.Ф. Бриндзі, Г.Д. Гуцуляка, Д.С. Добряка, О.С. Дорош, В.М. Кривова, А.Я. Сохнич, О.В. Ходаківської, А.М. Третяка, О.І. Фурдичка та ін. Теоретико-методичним засадам організації екологобезпечного аграрного землекористування як чиннику підвищення еколого-економічної ефективності сільськогосподарського виробництва присвячено праці О.М. Бородіної, О.Д. Гнаткович, О.С. Будзяк, С.М. Рогач, О.І. Шкуратова та інших дослідників. Їх наукові праці послужили теоретико-методологічною базою дослідження і надали змогу виявити низку проблем у теорії та практиці формування екологобезпечного аграрного землекористування. Визнаючи беззаперечну актуальність та вагомість існуючих напрацювань щодо забезпечення ефективного функціонування організаційно-економічного механізму формування екологобезпечного аграрного землекористування варто зауважити, що окремі аспекти на знайшли належного відображення у наукових доробках сьогодення.

Метою дослідження є поглиблення та обґрунтування теоретико-методологічні засади організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування.

Результати досліджень. Важливим та дієвим інструментом забезпечення сталого розвитку сільських територій є формування системи екологобезпечного аграрного землекористування, яке має стати цільовим орієнтиром для забезпечення належного рівня життєдіяльності людей та стану агроєкосистем. При цьому аграрне землекористування є об'єктом, на який поширюються функції виробничо-господарської діяльності і в той же час процесом формування та експлуатації агроєкосистем із сукупністю природних компонентів, який повинен спиратися на природні закони землеробства з урахування асиміляційного потенціалу території, що визначається рівнем екологічної безпеки. Тому зрозуміти сутність екологобезпечного сільськогосподарського землекористування, а також передбачити спільні шляхи розв'язання організаційно-економічних проблем її забезпечення можливо завдяки визначенню основ загальної теорії безпеки. Зважаючи на переваги та недоліки існуючих визначень сутності категорії «землекористування», враховуючи різноманітні концепції взаємозв'язку економічного розвитку та екологічної безпеки довкілля (сталості, збалансованості, раціональності тощо), а також з огляду на специфічні особливості сільськогосподарської галузі, запропоновано власний підхід до визначення сутності екологобезпечного аграрного землекористування як процесу використання земель в аграрному секторі економіки, за якого забезпечується запобігання небезпеки для здоров'я людини, попередження погіршення екологічного стану агроєкосистем та деградації земельних ресурсів, а також їх стійкість до екологічних загроз та ризиків. Виходячи з наведеного визначення процес екологобезпечного аграрного землекористування обов'язково передбачає формування екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань, тобто таких, які дають змогу гарантувати екологічну безпеку за своїми просторовими (розміщення, площа, конфігурація, структура та склад угідь) та господарськими (технології, техніка, засоби виробництва тощо) параметрами, при цьому забезпечивши максимальну ефективність виробництва.

Розвиток екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань орієнтований на забезпечення відповідних еколого-економічних умов для відтворення земельних ресурсів та потенціалу угідь в агросфері, їх якісних характеристик, а також формування передумов прогресивного розвитку аграрного сектора економіки країни. За нинішніх умов господарювання, природно-адаптаційна система землеробства відповідає, передусім, визначеним еколого-економічним умовам зонування, раціоналізації та землеохоронного спрямування сівозмін і відповідних технологічних операцій із обробки сільгоспугідь та сільгоспкультур, а також вимогам екобезпечного землекористування й соціально-економічним принципам розвитку рослинництва. Тобто, така система землеробства свідчить про необхідність упорядкування та збалансування територіальних аспектів сільськогосподарського землекористування, відповідний поділ та підбір сільгоспкультур згідно сортово-видової приналежності та природно-кліматичних, агроландшафтних та інших особливостей їх вирощування, використання засобів захисту рослин, а також запровадження у процеси ведення сільськогосподарської діяльності низки новацій, які сприятимуть відтворенню та поліпшенню природного стану агроєкосистем. У найбільш загальних рисах особливості природно-адаптаційної парадигми розвитку екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань в авторській інтерпретації представлені в табл. 1.

Таблиця 1.
Особливості природно-адаптаційної парадигми розвитку екологобезпечних аграрних
землеволодінь і землекористувань

Природно-адаптаційні заходи	Змістовна сутність природно-адаптаційних заходів	Отримуваний еколого-економічний ефект
Оптимізація агротехнічного режиму аграрного землекористування	Дотримання агротехнічних режимів відтворення культурних рослин, обробка ґрунту згідно експозиції, крутизни, диференціації земельпорядних одиниць, дотримання регламенту застосування добрив та засобів захисту рослин, попередження санації поверхневих водних джерел від біогенних компонентів	Попередження забруднення земельних угідь, збільшення урожайності с.-г. культур завдяки застосуванню екологічно безпечних технологій
Адаптивна організація сучасних агроландшафтів	Запровадження науково обґрунтованої системи організації сівозмін, диференційованої за рівнями природоохоронної вагомості (сидеральні, травопільні, зерно-трав'яні, зерно-просапні тощо), організація терас, облаштування ділянок відтворення овочевих культур тощо	Збереження агроекологічних властивостей сівозмін, стимулювання економічної продуктивності ґрунтів
Комплекс агрофіто-меліоративних заходів та біоінженерних технологій	Оптимізація технологічних процесів обробки орного шару (мульчування); підвищення водопроникнення ґрунтів (щільювання тощо); формування екологобезпечного мікрорельєфу (створення мікроліманів, ґрунтових ніш тощо); створення гідротехнічних споруд (зрошувальних систем, каналів тощо); захисних лісових насаджень (стокорегулюючих тощо)	Регулювання стоку, фіксація ярів, створення умов активного водопоглинання та підвищення економічної родючості ґрунтів
Рационалізація водного режиму аграрних територій	Оптимізація просторового розміщення орних угідь; скорочення стоку талих та дощових вод, що дозволяє забезпечити регрес темпів ерозії та дефляції с.-г. угідь; активна посадка лісосмуг тощо	Збільшення коефіцієнта використання атмосферних опадів, регрес дефляції ґрунтів

Джерело: сформовано автором на основі [1; 3-5; 8; 9; 11]

Теоретико-емпіричні дослідження широкого діапазону аспектів розвитку сучасного аграрного землекористування (суспільно-політичних, соціально-економічних, екологічних, просторових, культурно-історичних тощо) дозволяє, в найбільш загальному вигляді, сформулювати концептуальні положення, які мають вирішальне значення на сучасному етапі реформування земельних відносин.

Виходячи з цього, одним із основних принципів державної політики у сфері земельних відносин є забезпечення сталого землекористування. При цьому проблема економічно ефективного, соціально збалансованого та екологобезпечного використання земель і формування на цій основі сталого землекористування для вирішення завдань охорони земель має своє рішення на різних рівнях територіального управління, починаючи від національного і закінчуючи місцевим, локальним. Вся система управління земельними ресурсами будується таким чином, щоб забезпечити всі земельно-ресурсні аспекти національної безпеки, в якій екологічній безпеці відводиться одна з найважливіших функцій.

По суті, мова йде про обов'язкове врахування екологічних чинників та формування системи протидії їм при організації використання, охорони та відтворення земель в сільському господарстві, що можливо тільки на основі розробки методологічного підходу до організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування.

Першочерговим завданням формування методології організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування є визначення об'єкта та суб'єктів. Об'єктом є безпосередньо землекористування, а серед суб'єктів варто виділити наступні: землевласники, землекористувачі, органи державної влади та місцевого самоврядування, громадськість. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, науково-методичних і практичних основ організаційно-економічного забезпечення екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань.

Визначивши об'єкт, предмет і суб'єктів досліджуваної проблеми важливим етапом методології є чітке формулювання мети й завдання. Метою вирішення наукової проблеми є обґрунтування системи та процесу організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування. При цьому основними завданнями для досягнення цієї мети є [1; 3; 6; 9; 10; 12]:

- 1) посилення охорони земель та організаційних заходів щодо екологобезпечного використання земельних ресурсів;
- 2) удосконалення законодавчої, нормативно-правової та інституційної бази й інструментів організації, регулювання та контролю за дотриманням умов екологобезпечного землекористування;
- 3) запровадження інтегрованого підходу до управління земельними ресурсами, підвищення його координованості та ефективності;

- 4) проведення комплексного державного землеустрою та землевпорядкування всіх сільських територій;
- 5) залучення громадськості до участі в процесі планування використання земельних ресурсів та підвищення рівня суспільної свідомості з охорони.

Враховуючи, що проблема організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування передбачає застосування міждисциплінарних підходів до проведення досліджень, необхідно визначити універсальний методологічний базис для організації цього процесу, виходячи з основних концептуальних засад. Реалізація вказаного імперативу є можлива через застосування методології системного підходу як напряду наукового пізнання основою, якого є дослідження об'єкту як системи. Поряд з цим, використання методології системного підходу актуальне при визначенні змісту досліджуваних питань, а також у процесі обрання оптимальних шляхів їх розв'язання [9, с. 75]. Вагомість такої методології складно перебільшити, адже комплексне бачення аграрного землекористування як просторового об'єкта та засобу виробництва, на який здійснює вплив ряд чинників, за нинішніх умов ведення господарської діяльності є найоптимальнішим, послідовним та упорядкованим.

Зважаючи на це, пропонуємо методологію організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування базувати на системному підході та принципах об'єктно-орієнтованого моделювання, тобто розглядати цей процес на основі окремих взаємопов'язаних «модулів» (рис. 1). Завдяки застосуванню методів моделювання зручно вивчати не безпосередньо об'єкт дослідження, а уже відповідну модель, що певною мірою відображає усі необхідні елементи та нюанси самого об'єкта.

Рис. 1. Методологічний підхід до організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування

Джерело: авторська розробка.

Першочерговим модулем чи елементом методології є питання вдосконалення концептуальних положень забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування, про які йшлося в першому розділі дисертації. При цьому серед головних функцій екологобезпечного аграрного землекористування є обов'язкове

врахування агроландшафтних характеристик суб'єкта господарювання, придатність агроєкосистеми а задовольняти інтереси суспільства в тій чи іншій продукції, максимізації продуктивності земель за одночасного збереження природних властивостей агроєкосистем, шляхом реалізації заходів з охорони та відтворення земельних ресурсів.

Наступним елементом, що базується на концептуальних принципах є обґрунтований методичний інструментарій функціонування організаційно-економічного механізму забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування. З метою формування законодавчих, фінансово-економічних, організаційно-управлінських, техніко-технологічних і інших умов, орієнтованих на ґрунтовне відтворення та поліпшення якісних характеристик угідь, забезпечення екобезпечних умов у процесі господарювання, відповідний оціночно-організаційний інструментарій землекористування повинен передбачати існування причинно-наслідкових взаємозв'язків еколого-економічних складових у ході організації збалансованого використання земель у сільськогосподарській сфері.

Важливим елементом методології організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування є методичні засади оцінки рівня екологічної безпеки землекористування, що базується на ідентифікації загроз та ризиків цій безпеці. Виклики, загроза та ризики є поняттями, що передбачають розмитість конкретного бажаного ефекту щодо оціночно-аналітичної діяльності [11]. Вказані поняття наділені емпіричною неупередженою індивідуальною структурою. Тож, виявлення загроз та ризиків екологічній безпеці землекористування, так само як і конфігурації їх прояву варто розглядати з точки зору емпіричного методу, який дозволяє пояснити причинно-наслідкові взаємозв'язки, процедури поділу, групування та консолідації й уніфікації, незмінні розбіжності між природою і явищем, значенням і конфігурацією, забезпечити неупередженість в процесі оціночної діяльності тощо [1, с. 125].

В процесі організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування одну з найважливіших ролей відіграє ефективно функціонуючий організаційно-економічний механізм, який виступає як упорядкована взаємозалежна сукупність інструментів, важелів, форм, методів організаційного та економічного характеру, що визначаються на перспективу і сприяють досягненню поставлених завдань. Проблеми функціонування механізмів в земельних відносинах, в тому числі і організаційно-економічного механізму забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування, досліджуються в економічній науці досить тривалий період часу [1; 2; 5; 11]. Проте, й досі не сформовано єдиної думки у поглядах на сутність та зміст організаційно-економічного механізму забезпечення природогосподарських процесів в сфері земельних відносин з урахуванням специфіки сільського господарства.

В процесі формування механізму реалізації поставлених завдань та функціональної моделі організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування, на нашу думку, варто використовувати методи та інструментарій структурно-функціонального підходу. Призначення всіх без виключення елементів системи організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування є виконання конкретних функцій передбачених концепцією з урахуванням чинників впливу зовнішнього середовища. Забезпечення функціонування вказаних елементів відбувається в межах певної організаційної структури, що дає змогу елементам у в процесі взаємодії реалізувати свої функції.

Сукупність заходів організаційного впливу передбачає наявність в механізмі інструментарію для реалізації таких функцій, як моніторинг, організація, координація, мотивація, регулювання і контроль щодо екологобезпечного аграрного землекористування [9]. До організаційно-технологічного інструментарію слід також віднести питання удосконалення класифікації земель за видами цільового призначення та функціонального використання, удосконалення системи обліку земель, оптимізації структури земельного фонду та окремих угідь, організації еколого-господарського зонування тощо.

Важливу роль для реалізації зазначених функцій відіграють інструменти землевпорядкування, у процесі якого формується просторовий базис сталого сільськогосподарського виробництва та забезпечується раціональне використання та охорона земель. Проте в сучасних умовах господарювання проблема забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування може бути вирішена тільки шляхом системної реалізації землевпорядних заходів.

Методологія організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування, на основі визначених наукових підходів передбачає застосування розрізних методів дослідження, зокрема тих, що застосовуються в загальній теорії систем, теорії безпеки, теорії ігор, теорії ймовірностей, теорії мереж інституціональній теорії тощо [11].

З метою посилення наукової складової, а також якісного рівня пропонованих заходів екологобезпечного аграрного землекористування слід обов'язково застосовувати програмно-цільові, розрахунково-конструктивні методи і методи економіко-статистичного та економіко-математичного моделювання [1; 6; 9]. У процесі використання програмно-цільових методів при здійсненні планової діяльності у сфері земельних відносин визначаються цільові орієнтири їх розвитку, а також формується план землекористування, де зазначаються основні прерогативи розробленої програми розвитку. Застосовуючи у процесі розробки вказані методи, можна передчасно з'ясувати структуру та необхідні рівні землекористування. За таких умов прогнозна діяльність здійснюватиметься у напрямку від майбутнього до сьогодення. Таким чином, встановлюються угіддя, які необхідні для забезпечення цілей прогнозу. Застосовуючи програмно-цільовий підхід для моделювання сценаріїв та розробки стратегії екологобезпечного аграрного

землекористування, можна забезпечити не тільки збалансований розвиток аграрної галузі, а й сталий розвиток сільських територій загалом.

З метою формування екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань, слід послідовно реалізовувати систему відповідних пропонованих дій регуляторно-коригуючого характеру. Захист природних агроєкосистем є доволі малоімовірним за умови неврахування екологічно орієнтованого збалансованого планово-територіального упорядкування діяльності не тільки на рівні держави, а й на рівні регіонів. У процесі реалізації такого діяльнісного упорядкування однією з основних складових повинна бути екологічна мережа, що передбачає формування змішаної системи природних і урбанізованих територіальних комплексів і екосистем. Екологічна мережа, що є вкрай вагомим елементом підтримки екологічної збалансованості агроєкосистем та досягнення сталого розвитку території, захисту біорізноманіття та збереженню особливостей агроландшафту, має набути першочерговості у процесі проєктувальної діяльності в управлінській структурі у сфері земельних відносин. За таких умов забезпечуватимуться екологічні резерви земель, які зможуть повноцінно використовуватися при дотриманні продовольчої безпеки країни.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, підхід до формування екологобезпечного аграрного землекористування на противагу існуючим має враховувати характеристики асиміляційного потенціалу окремих видів земельних угідь та базуватись на природно-адаптаційній парадигмі розвитку екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань. Для цього необхідною є інтерпретація просторових, організаційно-технологічних, соціально-економічних аспектів організації екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань шляхом реалізації обґрунтованих концептуальних положень цієї парадигми, зокрема принципів, завдань та екологічних детермінантів у використанні земель. З урахування цього необхідним є застосування методологічного підходу до організаційно-економічного забезпечення екологобезпечного аграрного землекористування, складовими елементами якого є концептуальні положення, методичний інструментарій функціонування механізму, а також методичні підходи до оцінки екологічної безпеки. Такий підхід передбачає формування системи організації екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань, як впорядкованої сукупності елементів та взаємозв'язків між ними в процесі реалізації своїх функцій та є основою для обґрунтування стратегічних пріоритетів щодо протидії екодеструктивним чинникам залежно від рівня їх прояву та можливих загроз і ризиків екологічній безпеці.

Література.

1. Грещук Г.І. Організаційно-економічне та правове забезпечення розвитку землевпорядного механізму сталого сільськогосподарського землекористування: монографія. К.: ДКС-Центр, 2018. 308 с.
2. Дорош Й. Проєкти землеустрою як інструмент забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського землекористування // Землевпорядний вісник. 2010. № 8. С. 23–28.
3. Дорош Й. Напрями удосконалення екологічної політики в галузі земельних відносин // Землевпорядний вісник. 2012. № 2. С. 28–33.
4. Закон України «Про землеустрій». Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/858-15/print1455609227934553>.
5. Ібатуллін Ш.І., Степенко О.В., Сакаль О.В. та ін. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку. К.: ІЕПСР НАНУ, 2012. 52 с.
6. Третяк А.М. Екологія землекористування: теоретико-методологічні основи формування та адміністрування. Херсон: Грінь Д.С., 2012. 440 с.
7. Третяк А.М., Дорош Й.М. Класифікація земель за категоріями, типами землекористування, цільовим призначенням та дозволене використання земель // Землевпорядний вісник. 2009. № 5. С. 21–31.
8. Чудовська В.А. Механізм державного регулювання екобезпечного використання земельних ресурсів // Збалансоване природокористування. 2015. № 1. С. 65–69.
9. Шкуратов О.І. Організаційно-економічні основи екологічної безпеки в аграрному секторі України: теорія, методологія, практика: [монографія]. К.: ДКС Центр, 2016. 356 с.
10. Dissart J.C., Vollet D. Landscapes and territory-specific economic bases // Land Use Policy. 2011. Vol. 28, pp. 563–573.
11. Shkuratov O., Chudovska V. Methodical approach to assessment of risk of environmental safety in the agricultural economy sector // AgroLife Scientific Journal. 2019. Vol. 8. № 1. P. 142–149.
12. Shkuratov O., Nykytiuk O., Tsykrun T. Threats and risks of environmental safety in agricultural land use of Ukraine // Scientific Papers: Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2019. Vol. 19. Issue 3. P. 523–528.

References

1. Hreschuk, H.I. (2018), *Orhanizatsijno-ekonomichne ta pravove zabezpechennia rozvytku zemlevporiadnoho mekhanizmu staloho sil's'kohospodars'koho zemlekorystuvannia* [Organizational, economic and legal support for the development of a land management mechanism for sustainable agricultural land use], DKS Tsentr, Kyiv, Ukraine.
2. Dorosh, J. (2010), “Land management projects as a tool to ensure sustainable development of agricultural land use”, *Zemlevporiadnyj visnyk*, vol. 8, pp. 23–28.

3. Dorosh, J. (2012), "Directions for improving environmental policy in the field of land relations", *Zemlevporiadnyj visnyk*, vol. 2, pp. 28–33.
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On Land Management", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/858-15/print1455609227934553> (Accessed 28 December 2018).
5. Ibatullin, Sh.I., Stepenko, O.V., Sakal, O.V. et al. (2012), *Mekhanizmy upravlinnia zemelnymy vidnosynamy v konteksti zabezpechennia staloho rozvytku* [Mechanisms of land relations management in the context of sustainable development], Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
6. Tretiak, A.M. (2012), *Ekolohiia zemlekorystuvannia: teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannia ta administruvannia* [Ecology of land use: theoretical and methodological foundations of formation and administration], Hrin' D.S., Kherson, Ukraine.
7. Tretiak, A.M. and Dorosh, J.M. (2009), "Classification of land by categories, types of land use, purpose and permitted use of land", *Zemlevporiadnyj visnyk*, vol. 5, pp. 21–31.
8. Chudovs'ka, V.A. (2015), "The mechanism of state regulation of environmentally friendly use of land resources", *Balanced nature using*, vol. 1. pp. 65–69.
9. Shkuratov, O.I. (2016), *Orhanizatsijno-ekonomichni osnovy ekolohichnoi bezpeky v ahrarnomu sektori Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Organizational and economic foundations of environmental safety in the agricultural sector of Ukraine: theory, methodology, practice], DKS Tsent, Kyiv, Ukraine.
10. Dissart, J.C. and Vollet, D. (2011), "Landscapes and territory-specific economic bases", *Land Use Policy*, vol. 28, pp. 563–573.
11. Shkuratov, O. and Chudovska, V. (2019), "Methodical approach to assessment of risk of environmental safety in the agricultural economy sector", *AgroLife Scientific Journal*, vol. 8, no. 1, pp. 142–149.
12. Shkuratov, O., Nykytiuk, O. and Tsyrukun, T. (2019), "Threats and risks of environmental safety in agricultural land use of Ukraine", *Scientific Papers: Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, vol. 19, no. 3. pp. 523–528.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2020 р.